

PHILOSOPHICAL PROBLEMS OF EDUCATIONDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-120-6-25>**ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ: ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯ****Діденко Л. В.***кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії гуманітарних наук
філософського факультету**Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Освітній тренд сучасності – компетентнісний підхід у викладанні-навчанні – зумовив більшість «неочевидних» проблем, які постають перед викладачем («Що саме необхідно транслювати?») та студентом («Для чого мені ці знання–навички–вміння?»). Проте найочевиднішою проблемою є дещо інакше: «Яким чином навчати (-ся) для формування/закріплення напередвизначених компетенцій?», що закономірно передбачає супутні запитання: «Яким чином виявити сформовані компетенції?», «Чи можливо оцінити наявні компетенції?», «Якими оптимальними алгоритмами здійснювати формування, виявлення та оцінювання компетенцій учнів/студентів?»

У більшості затверджених Міністерством освіти і науки України стандартів вищої освіти (для бакалаврів) інтегральною компетенцією зазначають «Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у фаховій сфері/галузі, а також у процесі навчання, що передбачає застосування фахових доктрин, теорій, методів, принципів, норм і характеризується комплексністю та невизначеністю умов» [1]. Окреслено: 1) формування випускників-бакалаврів, кожен з котрих є передусім фаховим практиком («здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у фаховій сфері/галузі...»), а не «відтворювальником теорії»; 2) їх «попередню» готовність до непередбачуваного навчанням та життям («...характеризується комплексністю та невизначеністю умов»). З одного боку, вища освіта транслює «досвід попередніх поколінь»; а з іншого – формує майбутнього фахівця (тут бажано: на-запит-роботодавця). Проте плановане доволі непросто реалізувати.

Зауважу: викладач не може транслявати відсутньосформоване у самого себе. Відповідно, компетентнісний підхід «діє» обопільно: викладач має розуміти як саме «результативно навчати» (тобто алгоритм формування окремої компетенції та/або її частини, що можливо розвивати тренінгуваннями та самоосвітою); студент «оптимально навчається» (тобто може свідомо виокремлювати-та-виконувати завдання у межах навчальної дисципліни для розвивання себе як майбутнього фахівця, що уможливлене «проектуванням власного майбутнього»).

«Результативне навчання» (тобто алгоритми формування компетенцій) випрацьовує викладач шляхом створення завдань різного типу складності в межах програми навчальної дисципліни. Остання має зазнавати щорічних змін-оновлень «на вимогу часу» терміном на 5-10 років уперед (тобто навчальні дисципліни нині необхідно викладати прогностично та перспективно). Всі завдання бажано розмежувати на блоки (що полегшить роботу викладача та студента): відтворювальні (найпростіші); порівняльні та виокремлювальні (середньоскладні); аналітико-творчі (складні); дослідницькі (надскладні). Поступальний перехід (від простого до складного «завданневого») і (само)вибір ранжованих завдань спрощує саморозвиток студента (кожен може виконувати те, що зацікавить, та/або те, що прийнятне за рівнем складності) й функційні обов'язки викладача (оцінювання виконаних завдань, рейтингування студентів, можливості самовдосконалювання кожного тощо). Але сучасний викладач має бути не тільки «транслявальником знань та розробником завдань», але й наставником: його функційність розширюється до «персонального опікування» кожним студентом. Власне, це вже постає персоналізованим виш-навчанням.

Видається, що головним для студента у виш-навчанні є виключно «виокремлювання завдань з пропонованих» викладачем та їх успішне виконання за окресленими заздалегідь вимогами. Проте виш-освіта не постає нині як «оплачуване часом» (та й значними коштами) «відвідування аудиторних занять» і «виконання обов'язкових завдань»; передусім це самоформування через «поступове наближення до себе як майбутнього фахівця». Викладач вже є мультифункціональним: він поєднує (або «має поєднувати»?..) дії коуча, ментора, т'ютора, фасилітатора, новатора, а також має бути добрим модерувальником дискусії та педагогом (науково-дослідна і професійно-зростальна частини так само передбачені).

Сучасний освітній вектор на формування фахових рішенне-приймальників (тобто тих, хто «розв'язує складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у фаховій сфері/галузі, діє комплексно

та у межах невизначеності» [1]) зорієнтований переважно на аналітиків (оскільки без аналізування неможливе оптимальне рішенняприймання). Зазначене векторування має свої переваги та недоліки. З-поміж головних недоліків: 1) посилення соціальної нерівності за «інтелектуальним рейтингуванням» результатів опанування навчальних дисциплін; 2) примусовий екстравертизм; 3) необхідність (помірковано) активної участі у груповій роботі над проектом; 4) вербальна соціальна відповідальність; 5) візуалізація власного майбутнього тощо. З-поміж переваг наголос «має робитися» на «сутнісному баченні», «увазі до деталей», «прогнозуванні тенденцій», «ризиковості», «нестандартному мисленні/баченні», «умінні справедливого оцінювання здобутків та напрацювань колег» тощо. Проте на практиці такі «запити-з-документів» реалізовані здебільшого у 25% студентів-бакалаврів. Проблема не стільки у «недієвих алгоритмах» викладання-й-навчання, скільки у частковій немотивованості або втраченій мотивованості здобувачів виш-освіти – більшість або «не бачить перспектив» після закінчення навчання, або є «випадковим здобувачем освіти» (вступали «за рекомендацією» або «просто так»). Більшість тренінгових програм наголошують: «викладач сам мотивує студентів» своїми діями. Певно, але це стосується фахових навчальних дисциплін, аж ніяк не загальноциклових.

Філософія постає саме «загальноцикловою та обов'язковою». Саме плановані програмні результати її опанування мають формувати «антропозорієнтовану» одиницю: тобто суб'єкта, котрий усвідомлює цінність іншого, поважає та цінує інакший спосіб висловлювання і бачення, розвиває у собі найкраще, надихає інших, упереджає шкідливе та/або небезпечне для людини загалом. Натомість реальні результати (озвучувані студентами наприкінці навчальної дисципліни) не відрізняються від початкових (фінансо-збагачувальний вектор: матеріальне багатство, фінансова незалежність; політико-правовий вектор: тотальна влада над усіма, керування більшістю задля досягання власних цілей тощо). З одного боку, лекціювання філософії не є «трансляванням ідей з минулих епох» (це радше приклади з минулого задля переформатування нашого сучасного-та-майбутнього); з іншого – філософські знання «вкорінюються» тривалий час, а результуються за півроку (мінімум) від закінчення опанування навчальної дисципліни (конкретний суб'єкт індивідуально параметризується через усвідомлення отриманих ним/нею знань–навичок–умінь з філософії).

Чи нерозв'язувана проблема? Навпаки. Її розв'язання передбачає комплексність: 1) співпрацю студента та викладача (за параметрами чесності щодо конкретизування незрозумілого та вчасного виконування

ззначеного, справедливості виконання завдань та їх коментованого оцінювання, обопільної відкритості до невідомого); 2) застосовність щойнонабутих знань та вже відомих (практикування обґрунтувань саме з фахового погляду, тобто знання з філософії необхідно поєднувати з фаховими знаннями); 3) чіткість та зрозумілість вимог до виконання завдань (від формульованих запитань до шаблонів для заповнювання); 4) цінування «творчого бачення» (але або заздалегідь параметризованого програмою навчальної дисципліни, або векторованого запитаннями впродовж заняття); 5) готовність до непередбачуваного, але безпечного (задля формування здатності спонтанного-та-оптимізованого розв'язування нестандартних ситуацій) тощо.

Класичні завдання (доповідь, доповнення, дискусія, робота з авторськими текстами, наприклад) є тільки частково дієвими нині. Молоді покоління (починаючи від Зумерів/«Z» і Альфа) сприймають усе швидше. У лекціюванні їм важливо не тільки констатувати «дещо теорійне» (або фіксувати теорезис) та ілюструвати теоретичне декількома прикладами, але й презентувати дещо «у динаміці» (або залучати до праксису) – для самовиокремлювання змін, тенденцій та/або можливостей доповнювання. Окрім того, візуалізування навчального матеріалу (презентації, аудіофайли, відеоролики) сприяє запам'ятовуванню та акцентуванню уваги на головних моментах програмного матеріалу. У семінаруванні необхідно сценаріювати (детально та поетапно розтлумачувати усе щодо майбутнього заняття) та дотримуватися графіка (дні, дати та час занять/тем). У самостійній роботі варто акцентувати увагу на вибірковості завдань, які будуть різнорідними (за навчальним матеріалом) та різнорівневими (за складністю виконання).

Окрім ззначеного, рішеннясприймання передбачає й дослідництво. Останнє має розумітися через взаємозалежність (або взаємозв'язковість) усього. У філософії неможлива правильна відповідь: вона не передбачена. Відповідь може бути ситуаційною, оптимальною, авторською, але неодмінно обґрунтованою. Впродовж опанування філософії студенти випрацьовують «полівекторне бачення феноменів», що передбачає практикування різних підходів, критикування інших та власний сумнів, висловлювання аргументів «за» та «проти», (не)зміну первинної візії, оцінювання колег тощо. У філософії необхідно формувати власну аргументовану відповідь з повагою до кожної людини через врахування параметрів власного світогляду. Важливо бачити тренди та тенденції через призму кожної людини, збереження її життя, опікування її майбутнім з врахуванням наступних – наразі невідомих – змін.

Отже, формування фахівця не є прерогативою виключно філософії, радше це «міждисциплінарне комплектування».

Література:

1. Міністерство освіти і науки України. Затверджені стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzheni-standarti-vishoyi-osviti> (Дата звернення: 13.07.2021).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-120-6-26>

ЕТНОДИЗАЙН ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ (КІНЕЦЬ XX – ПОЧАТОК XXI СТ.)

Дяченко А. В.

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри промислового дизайну і комп'ютерних технологій
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і
дизайну імені Михайла Бойчука
м. Київ, Україна*

Національна культура, маючи високий виховний та освітній потенціал, виступає потужним чинником розвитку людини, її соціалізації, індивідуалізації, етнокультурної ідентифікації. Універсальність національної культури як феномену інтегрує досягнення українського народу та має особливості гармонійного саморозвитку, вимагає такої соціокультурної організації суспільства, яка б сприяла системному духовно-культурному розвитку кожної особистості. Зміни у сприйнятті, осмисленні та впровадженні національних культурних надбань і регіональних особливостей у художньо-проектну практику XXI ст. висувають як першочергові завдання пошуки українського національного стилю. Стиль – це усталена система, яка виражається в наявності визначених рис у творах образотворчого й декоративного мистецтва, архітектури, дизайну, прикладної графіки певного історичного періоду. Найбільш наочні ознаки – своєрідність композиційних схем, засобів побудови форми, кольорних сполучень, елементів декору, використаних матеріалів [1, с. 144].